

О.О.БЕСПРОЗВАННИХ, П.Г.ПЕРЕРВА
ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

На вирішення проблем стимулювання розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств сьогодні в Україні розроблено низку нормативно-правових актів, які регламентують відносини в сфері інвестицій в інновації. Вітчизняне законодавство визначає наступні форми інвестування інноваційної діяльності: державне (комунальне) інвестування, комерційне інвестування, соціальне інвестування, іноземне інвестування, загальне інвестування. Для отримання фінансової підтримки суб'єкти інноваційної діяльності, інноваційні проекти яких занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (її регіональних відділень) інноваційні проекти та всі необхідні документи, перелік яких визначається нею. Суб'єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежно від встановленого конкурсною процедурою рейтингу може отримати від інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька видів фінансової підтримки. Фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів може надаватися у формі послідовних траншів за результатами контролю ходу виконання проектів.

Аналіз структури державного фінансування інноваційної діяльності за видами економічної діяльності суб'єктів інновацій у 2018 році дозволяє визначити пріоритетною галузь хімічної та нафтохімічної промисловості. Інвестування власних коштів суб'єктів інноваційної діяльності реалізується шляхом капітальних інвестицій та фінансових інвестицій. Структурний аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні дозволяє виокремити переважну частку власних коштів підприємств у загальних обсягах фінансування їх інноваційної діяльності. Але в умовах недостатнього рівня державної підтримки інноваційної діяльності підприємств та нестабільності їх фінансових результатів, як основного джерела власних коштів для інвестування, істотно підвищується роль фінансово-кредитного забезпечення інвестицій суб'єктами фінансового ринку.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інвестиції, фінансування, власні кошти, кредитні запозичення, промислові підприємства

О.А.БЕСПРОЗВАННЫХ, П.Г.ПЕРЕРВА
ИССЛЕДОВАНИЕ ФОРМ И МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

На решение проблем стимулирования развития инновационной деятельности отечественных предприятий сегодня в Украине разработан ряд нормативно-правовых актов, регламентирующих отношения в сфере инвестиций в инновации. Отечественное законодательство определяет следующие формы инвестирования инновационной деятельности: государственное (коммунальное) инвестирования, коммерческое инвестирование, социальное инвестирование, иностранное инвестирование, общее инвестирования. Для получения финансовой поддержки субъекты инновационной деятельности, инновационные проекты которых занесены в Государственный реестр инновационных проектов, представляют в Государственного инновационного финансово-кредитного учреждения (ее региональных отделений) инновационные проекты и все необходимые документы, перечень которых определяется ею. Субъект инновационной деятельности, инновационный проект которого прошел конкурсный отбор, в зависимости от установленного конкурсной процедурой рейтинга может получить от инновационного финансово-кредитного учреждения один или несколько видов финансовой поддержки. Финансовая поддержка реализации инновационных проектов может предоставляться в форме последовательных траншей по результатам контроля хода выполнения проектов.

Анализ структуры государственного финансирования инновационной деятельности по видам экономической деятельности субъектов инноваций в 2018 году позволяет определить приоритетной отрасль химической и нефтехимической промышленности. Инвестирование собственных средств субъектов инновационной деятельности реализуется путем капитальных инвестиций и финансовых инвестиций. Структурный анализ источников финансирования инновационной деятельности в Украине дозволяет выделить преобладающую долю собственных средств предприятий в общем объеме финансирования их инновационной деятельности. Но в условиях недостаточного уровня государственной поддержки инновационной деятельности предприятий и нестабильности их финансовых результатов, как основного источника собственных средств для инвестирования, существенно повышается роль финансово-кредитного обеспечения инвестиций субъектами рынка.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиции, финансирование, собственные средства, кредитные заимствования, промышленные предприятия

О.О. БЕСКРОЗВЫНЬК, П.Г.ПЕРЕРВА
RESEARCH OF FORMS AND METHODS OF INVESTMENT SUPPORT OF INNOVATION ACTIVITIES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

To solve the problems of stimulating the development of innovative activity of domestic enterprises, a number of regulatory acts have been developed in Ukraine today that regulate relations in the sphere of investment in innovation. National legislation defines the following forms of investment of innovative activity: state (municipal) investment, commercial investment, social investment, foreign investment, general investment. In order to receive financial support, the subjects of innovation activity whose innovation projects are listed in the State Register of Innovati on Projects shall submit to the State Innovation Financial-Credit Institution (its regional branches) innovative projects and all necessary documents, the list of which is determined by it. The subject of innovative activity, the innovative project of which has been competitively selected, may receive one or more types of financial support from the innovative financial-credit institution, depending on the competitive procedure established by the competitive procedure. Financial support for the implementation of innovative projects can be provided in the form of successive tranches as a result of monitoring the progress of project implementation.

The analysis of the structure of state financing of innovation activity by types of economic activity of subjects of innovati on in 2018 allows to determine the priority branch of chemical and petrochemical industry. Investing of own funds of subjects of innovative activity is realized through capital investments and financial investments. Structural analysis of sources of financing of innovative activity in Ukraine allows to distinguish the overwhelming share of own funds of the enterprises in the total volumes of financing of their innovative activity. But in the conditions of insufficient level of state support of innovative activity of enterprises and instability of their financial results, as the main source of own funds for investing, the role of financial and credit providing of investments by the subjects of the financial market significantly increases.

Keywords: innovation, investment, financing, own funds, credit borrowing, industrial enterprises

Вступ. В даний час більшість промислових підприємств України знаходяться у край важкому економічному становищі. Потрібне термінове оновлення основних фондів, впровадження нових технологій, залучення фінансових ресурсів. Розвиток інноваційної діяльності промислових підприємств є запорукою їх подальшого ефективного функціонування. У свою чергу інновації, особливо техніко-технологічні, в яких найбільшою мірою потребують промислові підприємства, тягнуть за собою пошук джерел фінансування, тому що будь-яка інноваційна діяльність пов'язана з необхідністю залучення значних фінансових ресурсів. Хоча в Україні існують різні цільові програми з підтримки інноваційного сектора економіки, на практиці, інновації здійснюються в основному за рахунок власних коштів підприємств. Якщо підприємство не здатне на даний момент ефективно функціонувати, йому подвійно складно знайти достатні кошти для здійснення таких необхідних інновацій. У цій ситуації податкове стимулювання може стати тим методом розвитку інноваційної діяльності, який допоміг би підприємствам отримати додаткові джерела фінансування, і не був би обтяжливим для держави, зокрема питання про поповнення бюджетів різного рівня.

Стан проблеми. На вирішення проблем стимулювання розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств сьогодні в Україні розроблено низку нормативно-правових актів, які регламентують відносини в сфері інвестицій в інновації. Основою нормативно-правового регулювання в даній сфері є закони. Але незважаючи на існування великої кількості нормативно-правової документації, спрямованої на впорядкування інноваційно-інвестиційних відносин, до сьогодні залишаються невизначеними ряд аспектів інвестицій в інновації, що ускладнюють їх практичну реалізацію, стримують прогресивний розвиток національної економіки та потребують першочергового впорядкування в процесі нормотворчої діяльності уповноважених органів державної влади в даній сфері. Значним кроком в даному напрямі було запровадження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, основною метою якої є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки. Також, з метою поліпшення інвестиційного клімату внесено зміни у податкове законодавство, які передбачають з 1 січня 2018 р. звільнити від оподаткування ввезим митом при ввезенні на митну територію України устаткування та комплектувальні вироби до нього (крім підакцизних товарів), що не виробляються та не мають аналогів в Україні, не були використані і ввозяться на митну територію України суб'єктами господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки; для суб'єктів господарювання, що реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, встановлено ставку

податку на прибуток з 1 січня 2013 р. на рівні 0%, а із 1 січня 2018 р. по 31 грудня 2022 р. – 8%. Але, незважаючи на вагомий внесок наведених нормативно-правових положень у розбудову національної інноваційної системи, до сьогодні існує низка проблем, які перешкоджають формуванню стійкого інноваційного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженнями проблем інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема, такі, як В.Александрова, І.Алексєєв, О.Амоша, М.Верес Шомоші, О.Волков, М.Гаман, В.Геєць, М.Глізнуца, М.Денисенко, С.Ілляшенко, С.Ільєнкова, А.Касич, С.Князь, Т.Кобелєва, О.Косенко, А.Косенко, Д.Коціскі, Н.Краснокутська, О.Кузьмін, О.Лапко, М.Маслак, Н.Чухрай, Й.Шумпетер, Ю.Яковець, О.Ястремська та інші. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій та їхнє наукове і практичне значення, окремі питання стосовно інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств потребують подальшого дослідження, зокрема, методи аналізу чинників, які впливають на обсяги інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств, система узагальнюючих показників оцінювання такого забезпечення, механізми моніторингу та регулювання процесу інвестування інноваційної діяльності підприємств, методичні засади раціоналізації обсягів інвестиційних ресурсів для фінансування інноваційної діяльності підприємств тощо.

Цілі статті. Метою даної статті є розгляд теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційно-інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в умовах сучасної ринкової економіки.

Результати дослідження. Вітчизняне законодавство визначає наступні форми інвестування інноваційної діяльності: державне (комунальне) інвестування, комерційне інвестування, соціальне інвестування, іноземне інвестування, загальне інвестування. Державне (комунальне) інвестування здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетного засобу та інших засобів, шляхом державних інвестицій, які представляють собою «інвестиції, спрямовані на створення або відновлення основних фондів, джерелом яких є кошти Державного бюджету України, інших місцевих бюджетів, власні та позичкові кошти державних підприємств, установ та організацій». З огляду на високу капіталомісткість інноваційної діяльності в умовах нестабільності макросередовища істотно підвищуються ризики недоотримання очікуваних прибутків та неповернення інвестованих коштів, що є стримуючим фактором розвитку інновацій. За цих обставин підвищується роль держави щодо забезпечення правової, організаційної та фінансової підтримки інноваційної складової діяльності вітчизняних підприємств. Держава як інвестор надає фінансову підтримку суб'єктам інноваційної діяльності. Згідно Закону

України «Про інноваційну діяльність» державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних (підприємства (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70% обсягу їх продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція; інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо).

Державна підтримка реалізації інвестиційного проекту надається за умови його державної реєстрації як інноваційного за ініціативою та за кошти суб'єкта інноваційної діяльності в Державному агентстві з питань науки, інновацій та інформатизації України шляхом внесення проекту до Державного реєстру інноваційних проектів та отримання свідоцтва, яке чинне протягом семи років від дати його видачі. Також, державна реєстрація інноваційного проекту не передбачає будь-яких зобов'язань щодо бюджетного кредитування його виконання чи іншої державної фінансової підтримки. Державне фінансування проектів здійснюється на конкурсній основі після надання пакету необхідних документів для участі у конкурсі з урахуванням критеріїв, та визначенням форми надання державної підтримки (рішення щодо надання державної підтримки може ухвалюватись протягом 3 років).

Згідно Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні критеріями конкурсного відбору інвестиційних та інноваційних проектів для надання державної підтримки є:

- забезпечення розвитку базових галузей економіки;
- підвищення технологічного рівня виробництва;
- економічна ефективність таких проектів;
- впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій;
- співфінансування таких проектів за рахунок недержавних джерел фінансування у розмірі не менш як 40%;
- виробництво в Україні товарів, що імпортуються;
- зменшення викидів парникових газів та забруднення навколишнього природного середовища;
- створення нових робочих місць;
- наявність позитивних висновків державної експертизи інвестиційних та інноваційних проектів.

Крім того, надання кредитів або передача майна в лізинг здійснюється за умов наявності забезпечення їх повернення у вигляді заставного майна, укладання договорів страхування, отримання банківських гарантій тощо. Після надання державної фінансової підтримки здійснюється контроль за їх цільовим використанням та оприлюднюються звіти щодо стану виконання інноваційних проектів, які отримали державне фінансування у ЗМІ.

Також Програмою розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні визначено наступні форми надання державної підтримки реалізації інвестиційних та інноваційних проектів:

- державних гарантій для забезпечення повного або

часткового виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів господарювання державного сектору економіки;

- прямого бюджетного фінансування та співфінансування;
- відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у комерційних банках;
- часткової компенсації вартості виробництва продукції;
- кредитів за рахунок державного бюджету;
- субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам;
- кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії;
- податкових, митних та валютних преференцій.

Джерелами державної фінансової підтримки інноваційної діяльності є кошти Державного бюджету України, місцевих бюджетів, власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

Для здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності Кабінет Міністрів України за поданням Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України, створює спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи, які підпорядковуються Державному агентству з інвестицій та управління національними проектами України. До компетенції Державної небанківської інноваційної фінансово-кредитної установи належить здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку реального сектору економіки, підвищення вітчизняного потенціалу з експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, захисту та підтримки національного товаровиробника. Кошти Державної інноваційної фінансово-кредитної установи формуються за рахунок коштів Державного бюджету України, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік, залучених згідно з чинним законодавством вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України.

Для отримання фінансової підтримки суб'єкти інноваційної діяльності, інноваційні проекти яких занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (її регіональних відділень) інноваційні проекти та всі необхідні документи, перелік яких визначається нею. Суб'єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежно від встановленого конкурсною процедурою рейтингу може отримати від інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька видів фінансової підтримки.

Фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів може надаватися у формі послідовних траншів за результатами контролю ходу виконання проектів.

Також, відповідно до Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» державна підтримка надається суб'єктам інвестиційної діяльності, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки. Відповідно до Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, базовими галузями економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти, є паливно-енергетичний, агропромисловий, житлово-комунальний і машинобудівний комплекси та транспортна інфраструктура.

Критеріями віднесення проекту до інноваційного проекту у пріоритетній галузі економіки на новоствореному чи діючому підприємстві, на якому буде проведено реконструкцію або модернізацію (за обов'язкової умови виділення окремого структурного підрозділу, в якому буде реалізовуватися інвестиційний проект) є:

а) загальна кошторисна вартість проекту перевищує суму, еквівалентну: 3 мільйонам євро – для суб'єктів великого підприємництва; 1 мільйону євро – для суб'єктів середнього підприємництва; 500 тисячам євро – для суб'єктів малого підприємництва;

б) кількість створених нових робочих місць для працівників, які безпосередньо задіяні у виробничих процесах, перевищує: 150 – для суб'єктів великого підприємництва; 50 – для суб'єктів середнього підприємництва; 25 – для суб'єктів малого підприємництва;

в) середня заробітна плата працівників не менш як у 2,5 рази перевищує розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, що передбачають використання державної підтримки, підлягають державній реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, яку здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки, який розміщується на офіційному веб-сайті міністерства. Внесення відомостей до реєстру здійснюється шляхом заповнення реєстраційної картки інвестиційного проекту за затвердженою Міністерством економічного розвитку і торгівлі України формою.

Обсяги коштів, що спрямовуються на державну підтримку інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки, щороку визначаються законом про Державний бюджет України, а також відповідними місцевими бюджетами.

Ще однією формою державного стимулювання розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності є організаційно-економічне супроводження реалізації інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», який представляє собою: спрощену систему взаємодії інвесторів з органами державної та місцевої влади за

посередництва єдиного органу державної виконавчої влади; механізм особистого супроводження, надання якісних послуг та створення комфортних умов для стратегічних інвесторів, які планують інвестувати в економіку України найпростіший та найкоротший шлях від бізнес-плану до працюючого бізнесу. Практична реалізація даного принципу передбачає покладання на уповноважений орган функцій взаємодії із суб'єктами надання адміністративних та господарських послуг, що, в свою чергу, значно спрощує порядок отримання послуг суб'єктом інвестиційної діяльності, необхідних для подальшої реалізації інвестиційного проекту.

Аналіз структури державного фінансування інноваційної діяльності за видами економічної діяльності суб'єктів інновацій у 2018 році дозволяє визначити пріоритетною галузь хімічної та нафтохімічної промисловості, на яку припадає 45,2% загальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету.

Наступною формою інвестування інноваційної діяльності є комерційне інвестування, тобто вкладення коштів, майна та інших об'єктів інвестицій в довгострокові інноваційні проекти на комерційній основі, яке здійснюється суб'єктами інноваційної діяльності за рахунок власних або позикових засобів із метою розвитку бази підприємництва та отримання прибутку. Джерелами комерційного інвестування інноваційної діяльності є власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності, а також інші джерела, не заборонені законодавством України. Реалізація комерційних інвестицій в інновації передбачає пряму або опосередковану (за участю фінансових посередників) взаємодію суб'єктів інноваційної діяльності та інвесторів – юридичних та фізичних осіб, які мають тимчасово вільні кошти та прагнуть отримати прибуток від їх розміщення.

Інвестування власних коштів суб'єктів інноваційної діяльності реалізується шляхом капітальних інвестицій (вкладення коштів у виробничу базу підприємства) та фінансових інвестицій (інвестування в цінні папери). Структурний аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні дозволяє виокремити переважну частку власних коштів підприємств у загальних обсягах фінансування їх інноваційної діяльності, яка становила 59,3% у 2010 р., 52,9% у 2011 р. та 94,9% у 2018 р. Але в умовах недостатнього рівня державної підтримки інноваційної діяльності підприємств та нестабільності їх фінансових результатів, як основного джерела власних коштів для інвестування, істотно підвищується роль фінансово-кредитного забезпечення інвестицій суб'єктами фінансового ринку.

Висновки. Проведене дослідження організаційно-економічних механізмів інвестування інновацій в Україні дозволяє визначити наступні їх особливості:

1. Щодо державного інвестування інновацій: отримання державної фінансової підтримки реалізації інноваційно-інвестиційних проектів передбачає обов'язкову їх державну реєстрацію, яка є складною, тривалою та витратною процедурою (передбачає

оплату вартості проведення експертиз та інших реєстраційних послуг); отримання фінансової підтримки держави надається на умовах забезпечення, тобто передбачає наявність заставного майна, банківських гарантій та полісів майнового страхування, що ускладнює процедуру її отримання та створює додаткові витрати суб'єктів інноваційної діяльності; державна фінансова підтримка здебільшого надається проектам, які відповідають пріоритетним напрямкам розвитку економіки або її базовим галузям, що виключає розвиток інноваційних продуктів та галузей економіки, які не належать базовим, що ігнорує інноваційний розвиток інших галузей та секторів економіки; нестабільність нормативно-правової бази інноваційно-інвестиційної діяльності обумовлює загрозу непередбачуваної зміни законодавства, що регламентує спеціальні правові режими господарської, інноваційної, інвестиційної та економічної діяльності інноваційних підприємств, що підвищує ризики зниження ефективності реалізації інноваційно-інвестиційних проектів та стримує інвестиційну активність; нерозвиненість інноваційної інфраструктури не дозволяє забезпечити ефективність реалізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, що, в свою чергу, негативним чином впливає на розвиток інноваційних процесів в Україні та спричиняє техніко-технологічну відсталість нашої держави.

2. Щодо комерційного кредитування: низька капіталізація вітчизняних підприємств та дефіцит інвестиційного капіталу на фінансовому ринку України обумовлює високу вартість кредитних ресурсів як джерела фінансування інвестицій в інновації; нестабільність грошово-кредитної політики Національного банку України обумовлюють загрозу адміністративного обмеження обсягів банківського кредитування, що ускладнює довгострокові кредитно-інвестиційні відносини банків та суб'єктів інноваційної діяльності; нездатність більшості вітчизняних операторів ринку банківських послуг у повному обсязі задовольнити фінансові потреби інноваційного розвитку національної економіки внаслідок низької ресурсної забезпеченості.

3. Щодо іноземного інвестування: значна залежність бізнесу від стану політичної системи держави, надмірно високе податкове навантаження, висока тінізація економіки, недосконалість механізмів державного регулювання економіки є основними факторами, які погіршують інвестиційний клімат в Україні та понижують рейтинг інвестиційної привабливості нашої держави на світовій інвестиційній арені.

4. Щодо соціального інвестування інновацій: основними факторами, які стримують активність запровадження даної форми інвестування інновації є обмеженість джерел інвестування та неготовність інвесторів сприймати соціальний ефект в обмін на грошові кошти як результат інвестування.

Наведені чинники стримують розвиток інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, гальмують процес модернізації національної економіки та інноваційний розвиток країни в цілому.

Список літератури

1. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України : від 16 липня 1999 року N 991-XIV. – Відомості Верховної Ради України , 1999.- N 40. ст.363.
2. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України : від 6 вересня 2012 року № 5205-VI. – Відомості Верховної Ради. 2013. № 32. Ст.410.
3. Про затвердження Порядку відбору, схвалення і реєстрації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки та вимог до таких проектів: Постанова Кабінету Міністрів України : від 14 серпня 2013 р. № 715. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/715-2013-p/conv>.
4. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
5. Перерва П.Г. Комплаєнс-програма промислового підприємства: сутність і задачі / П.Г.Перерва // *Вісник НТУ «ХПІ»* : зб. наук. пр.- Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017.– № 24 (1246). – С. 153-158.
6. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.
7. Глізунца М.Ю., Перерва П.Г. Бенчмаркінг як метод оцінювання інтелектуального потенціалу регіонів // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - 2015. - № 4. - С. 11-19.
8. Кравчук А.В., Перерва П.Г. Ефективність як економічна категорія // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
9. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
10. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // *НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
11. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32.
12. Косенко А.В., Кобелева Т.О., Перерва П.Г., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінкових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.
13. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // *НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
14. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
15. Косенко А.В., Маслак М.В., Перерва П.Г., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
16. Староспіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. – К.: Знання, 2009. – 1070 с.
17. Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Перерва П.Г., Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
18. Косенко А.В., Маслак М.В., Перерва П.Г., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
19. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // *НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.
20. Kocziszky Gy., Pererva P.G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A.

Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.

21. Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G. Anti-corruption compliance in the enterprise's program // *Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі*: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. – Кременчук, 2017. – С. 164-167.

22. Kocziszky György, Szakaly D., Pererva P.G., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

23. Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G. Compliance service at guest services enterprises / M.Sikorska, // *Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391.

24. Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobielieva T.O. Reputational compliance // *Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптimum-2017"* : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Манойленко, С. М. Строков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143.

25. Перерва П.Г. Практический маркетинг / П.Г.Перерва.- Выпуск 1. Термины и определения / Справочник менеджера промышленного предприятия.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 96 с.

26. Перерва П.Г. Практический маркетинг / П.Г.Перерва.- Выпуск 6. Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 93 с.

27. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л., ПЕРЕРВА П. Г., КОБЕЛЕВА Т.О. // Банкротство, санація та реструктуризація підприємства як економічні категорії антикризового управління / Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – № 59 (1168). – С. 148-152.

28. Перерва П.Г. Практический маркетинг / П.Г.Перерва.- Выпуск 2. Маркетинг на промышленном предприятии.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 80 с.

29. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. – 2011. – № 4 (60). – С. 116-120.

References (transliterated)

1. Pro spetsialnyy rezhym innovatsiynoyi diyalnosti tekhnolohichnykh parkiv : Zakon Ukrainy [On the special regime of innovative activity of technological parks: Law of Ukraine]: vid 16 lypnya 1999 roku N 991-XIV. – Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 1999.- N 40. st.363.

2. Pro stymuluvannya investytsiynoyi diyalnosti u pryoritetnykh haluznykh ekonomiky z metoyu stvorennia novykh robochyykh mist' : Zakon Ukrainy : vid 6 veresnya 2012 roku № 5205-VI. – Vidomosti Verkhovnoyi Rady [Information of the Verkhovna Rada]. 2013. №32. St.410.

3. Pro zatverdzhennya Poryadku vidboru, skhvalennya i reyestratsiyi investytsiynykh proektiv u pryoritetnykh haluznykh ekonomiky ta vymoht do takykh proektiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approval of the Procedure for the selection, approval and registration of investment projects in priority sectors of the economy and requirements for the following projects: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: vid 14 serpnia 2013 r. № 715. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/715-2013-p/conv>.

4. Kobyleyeva T.O. Orhanizatsiyna struktura komplayens na promyslovomu pidpryyemstvi [Organizational Structure Compliance at the Industrial Enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 121-127.

5. Pererva P.G. Komplaens-programma promyshlennoho predpryyatyya:

17. Kosenko O.P., Tkachova N.P., Pererva P.G., Tkachov M.M. Formuvannya konkurentnoho, intelektualnoho i marketynhovoho potentsialu innovatsiynoho pidpryyemnytstva [Formation of Competitive, Intellectual and Marketing Potential of Innovative Entrepreneurship] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KHPI", 2018. – № 20 (1296). – S. 36-40.

18. Kosenko A.V., Maslak M.V., Pererva P.G., Matrosova V.O., Dolyna I.V. Formuvannya upravlyns'koyi, marketynhovoï ta innovatsiynoyi polityky na pidpryyemstvakh turystychnoyi industriï

sushchnost y zadachy [Compliance program of an industrial enterprise: essence and tasks] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2017.- № 24 (1246). -P. 153-158.

6. Kobyleyeva T.O. Rozrobka rekomendatsiy po formuvannyu intehralnoho pokaznyka komplayens-bezpeky promyslovoho pidpryyemstva [Development of recommendations for the formation of an integral index of compliance of safety of an industrial enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 48 (1324). – S. 46-52.

7. Gliznutsa M.Yu., Pererva P.G., Benchmarkinh yak metod otsynuyannya intelektualnoho potentsialu rehioniv [Benchmarking as a method of assessing the intellectual potential of the regions] // *Marketynh i menezhment innovatsiy*. - 2015. - № 4. - S. 11-19.

8. Kravchuk A.V., Pererva P.G. Efektyvnist yak ekonomichna katehoriya [Efficiency as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – S. 137-143.

9. Pererva P.G. Ekonomiko-orhanizatsiyni zasady innovatsiynoyi ta investytsiynoyi diyalnosti pidpryyemstva [Economic and organizational principles of innovative and investment activity of the enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – № 45 (1266). – S.51-55.

10. Marchuk L.S., Pererva P.G. Intelektualnyy potentsial yak ekonomichna katehoriya [Intellectual potential as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.

11. Pererva P.G. Informatsiyna diyalnist pidpryyemstva: upravlynska, tsinova ta marketynhova skladovi [Information activity of the enterprise: management, price and marketing components] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*. – Kharkiv : NTU „KhPI”. - 2018. - № 37(1313). - S. 27-32.

12. Kosenko A.V., Kobyleyeva, T.O., Pererva P.G., Maslak M.V. Systemnyy pidkhid do doslidzhennya tsinovykh, marketynhovykh, investytsiynykh charakterystyk transferu tekhnolohiy promyslovoyi produktsiyi [System approach to the study of price, marketing, investment and innovation characteristics of technology transfer of industrial products] // *NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 19 (1295). – S. 121-126.

13. Kobyleyeva T.O., Pererva P.G. Upravlinnya marketynhom innovatsiynoyi produktsiyi na zasadakh zhyt'yevoho tsykladu tovaru [Management of marketing of innovative products on the basis of the product life cycle] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)*. : zb. nauk. pr. – Kharkiv.: NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 26-30.

14. Pererva P.G., Kobyleyeva T.O. Yakist innovatsiynoyi produktsiyi yak skladova marketynhovoï polityky ta konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Quality of innovative products as a component of marketing policy and competitiveness of the enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*. : zb. nauk. pr. [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv: NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 70-74.

15. Kosenko A.V., Maslak M.V., Matrosova V.O., Pererva P.G., Dolyna I.V. Rozvytok orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya rozvytkom industriï turyzmu ta hostynnosti [Development of organizational and economic mechanism for managing the development of the tourism industry and hospitality] // *NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]– Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 48 (1324). – S. 121-127.

16. Starostina A.O. Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukraïnska praktyka: pidruch [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. – K.: Znannya, 2009. – 1070 s.

[Formation of management, marketing and innovation policy at enterprises of the tourism industry] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KHPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 114-120.

19. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring [The formation of an anti-crisis program of industrial enterprises based on innovative monitoring] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*. : zb. nauk. pr. [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave] – Kharkiv : NTU "KHPI", 2016. – № 48 (1220). – S.41-44.

20. Kocziszky Gy., Pererva P.G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov; Miskolc: NTU "KhPI", 2019. – 689 p.
21. Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G. Anti-corruption compliance in the enterprises program // *Stratehichni perspektyvy rozvytku ekonomichnykh subyektiv v nestabilnomu ekonomichnomu seredovyshchi*: zb. tez nauk. robit 2-yi Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. z mizhnar. uchastyu, 28-30 lystopada 2017 r. [Strategic prospects for the development of economic actors in an unstable economic environment: Sb. thesis of sciences. Works of the 2nd Allukr. science-practice internet conf. from international Participation, November 28-30, 2017] / Kremenchn. nat unim im. Mikhaïl Ostrogradsky. - Kremenchnuk, 2017. - p. 164-167.
22. Kocziszky György, Szakaly D., Pererva P.G., Somosi Veres M. *Technology transfer*. Kharkiv-Miskolc: NTU "KhPI", 2012. - 668 p.
23. Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G. Compliance service at guest services enterprises // *Menedzhment rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system u noviy ekonomitsi : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., m. Poltava, 19 zhovtnya 2017 r.* [Management of the development of socio-economic systems in the new economy: materials International. science-practice Internet conf., Poltava, October 19, 2017].- Poltava: BULLS, 2017. - p.389-391.
24. Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Reputational Compliance // *Doslidzhennya ta optymizatsiya ekonomichnykh protsesiv "Optimum-2017"*: tr. 13-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 6-8 hrudnya 2017 r. / red.: O.V.Manoylenko, YE.M.Strokov [Research and Optimization of Economic Processes "Optimum-2017": Tr. 13th International science-practice Conf., December 6-8, 2017 / ed.: O.V.Manoylenko, E. M. Strokov]. – Kharkiv: NTU "KHPI", 2017.– C. 140-143.
25. Pererva P.G. Praktycheskyy marketynh [Practical Marketing].- Issue 1. Terms and definitions / Directory of the manager of an industrial enterprise.- M.: NGO "Advertising, information, marketing", 1991.- 96 p.
26. Pererva P.G. Praktycheskyy marketynh [Practical Marketing].- Issue 6. Management of sales of industrial products in the marketing system.- M.: NGO "Advertising, information, marketing", 1991.- 93 p.
27. Tovozhnyansky V.L., Pererva P.G. Kobieliava T.O. // Bankrot-stvo, sanatsiya ta restrukturyzatsiya pidpryyemstva yak ekonomichni katehoriyi antykrizovoho upravlinnya [Bankruptcy, rehabilitation and restructuring of the enterprise as economic categories of anti-crisis management] / *Visnyk NTU "KhPI" zb. nauk. pr. Temat. vyp. : Tekhnichnyy prohres ta efektyvnist' vyrobnyctva* [Bulletin Nat. tech. Univ "KPI": coll. of sciences. Theme. vol. : Technical progress and production efficiency]. - Kharkiv: NTU "KPI", 2015. - № 59 (1168). Pp. 148-152.
28. Pererva P.G. Praktycheskyy marketynh [Practical Marketing].- Issue 2. Marketing at an industrial enterprise.- M.: NGO "Advertising, Information, Marketing", 1991.- 80 p.
29. Tkachova NP, Pererva P.G. Development of methods of analysis of the actual state of competitive advantages of the enterprise // *Economics of development*. - 2011. - № 4 (60). - pp. 116

Надійшла (received) 18.03.2020

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Беспрозваних Олег Олександрович (Беспрозванных Олег Александрович, Besprozvannich Oleg) – аспірант Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна;

Перерва Петро Григорович (Перерва Петр Григорьевич, Pererva Petro) – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин Національного технічного «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна; e-mail: ppererva@gmail.com.